

ABSTRAKT

Tato práce se věnuje třem výjimečným obrazům, široce známým kultovním objektům: Madoně ze Svaté Hory u Příbrami, Madoně ze Svatého Kopečka u Olomouce a ikoně z bývalého kláštera brněnských augustiniánů u sv. Tomáše. Tyto obrazy byly ve 30. letech 18. století korunovány prostřednictvím specifického potridentského rituálu. A právě tyto rituály, jedny z prvních, které se uskutečnily mimo Itálii a zároveň jedny z největších barokních slavností v českých zemích doby baroka představují hlavní téma této studie. Čeští historikové a historikové umění nahlíželi na mariánské korunovace výlučně jako na monumentální barokní oslavy, manifestace vítězné pobělohorské církve a typické výrazy barokní kultury a její teatrality. V této perspektivě byly pojímány a analyzovány jako náboženské divadlo, kulturní akce spojené především s uměleckými projevy (barokní slavnost jako Gesamtkunstwerk). Česká historiografie se tím odlišuje od recentního výzkumu německého, který – pod silnějším sociologickým a antropologickým vlivem – pojímá předmoderní akce typu procesí nebo náboženských festivit jako místa pro manifestaci sociální pozice a legitimizaci místních církevních a světských autorit. Výchozím bodem této studie se tudíž stala snaha opustit doposud obvyklý narativ o korunovacích jako církevních slavnostech, které dokládají divadelnost, emocionalitu a spektakulární ráz barokní kultury. Oproti tomu byla zvolena perspektiva, inspirovaná symbolickou antropologií a sociologií prostoru, a zkoumáno spektrum významů, jež v sobě tyto festivity zahrnovaly a jež mohou odkazovat k zásadním myšlenkovým strukturám středoevropské společnosti 17. a 18. století. Práce je proto mj. pokusem o historiograficko-metodologickou reflexi nových kulturních dějin a jejich využitelnosti při alternativní interpretaci kulturních fenoménů. Tento pokus směřuje k debatě o podstatě „baroka“ jako kultury v (historicko)antropologickém slova smyslu. Zásadní část práce představuje analýzu korunovací coby rituálů, resp. událostí složených z ritualizovaných aktů. Je sledován průběh korunovací, jejich struktura, liturgie, povaha a symbolický rozměr míst jejich konání, pohyb účastníků, význam a možnosti reprezentace jednotlivých sociálních skupin a imaginace spojené s korunovaným obrazem. Studie tenduje k tomu, vidět v akcích, jež se na první pohled mohou jevit jako hra, reprezentace či dokonce divadlo odraz velké části sociální skutečnosti. Ukazuje, že korunovace nebyly divadlem odpoutávajícím účastníky od jejich kruté reality, ale spíše prostředkem, jenž mohl poskytovat jistotu a pocit řádu, ukazovat „reálnou“ pozici ve společnosti a nabízet „reálnou“ pomoc a jistotu spásy. Moc (vítězná) církve a její reprezentace jako pokračovatelky potridentského (italského) katolicismu byla při těchto akcích zjevná. Odkazuje však pouze k vnějšímu, organizačnímu aspektu celé věci, neboť korunovace představovaly prostor pro reprezentaci jak různých sociálních skupin, tak i společné identity a imaginace svázané s regionálně specifickými formami kultu. Sociální aspekt ve smyslu přináležitosti k určité sociální skupině nebo korporaci měl zásadní význam. Vynořoval se v různých fázích rituálů, v médiích, doprovodných oslavách. Je zjevné, že otázky kultu byly nerozlučně svázané s otázkou sociálního řádu, neboli že sociální reprezentace byla integrální součástí úcty k objektům kultu. To vše je patrné právě tehdy, uvažuje-li se o „baroku“ jako kultuře ve smyslu sítě významů, symbolů a jejich sociálních interpretací a reprezentací.